

kaak, kaak,
nen twiedekker!

Gentse woorden & uitdrukkingen

*Bijien geschikt...
en oetiekend deur*

Eddy Levis & Gill. Van Geert

**De zonne schijnt
veur iederien**

Syn.: "Gods zonne schijnt veur iederien": iedereen zonder onderscheid van rang of stand kan en mag daar van genieten. Dat is voor U alleen niet!

**Mijn moeder bakt
koeke**

Syn.: "Uw (hem)sleppe zit uit U broek". "De vlegge loate woeje" betekent: kermis houden. Vroeger bestond het gebruik om op de feestdag van sommige heiligen koeken te bakken, die men dan de naam van de heilige gaf, zoals bvb. Sinte Mathilde of "Thieldekoekskes".

Op deze heiligendagen werden de huizen bevlagd. Van daar de

gewoonte om daar waar koeken gebakken werden, meestal een stuk laken aan een stok buiten te hangen. Wanneer men wafels, pannenkoeken, appelbeignets, oliekoeken of iets dergelijks verkocht, hing men "de witte vlegge" uit. Dit gebruik is nog tot op de dag van vandaag aan sommige fritures in zwang.

Wanneer nu iemands hemd uit zijn broek stak, zoals de vlag van het pannenkoekenkraam, zei men: "Hé manneke, U moeder bakt koeke!" Soms werd dit gezegd ook gebruikt om de kinderen te verwijderen, die ergens te veel waren: "Allez, al diegene die ter te veele es goa noar huis: Uw moeder bakt koeken!", wat zoveel betekende als: "Moakt dadde vuurt zijt, kuist U schup af": inpakken en wegwezen dus.

Hang moar ons vlegge noar de wind

Syn.: "Zijne rok (: kleed) kiere, zijnen hoed noar alle winde stelle, zijn kazakke kiere, zijn kerre kieren, zijn huufd stoad' op een pinne (: hij draait naar alle winden), 't es ne Pier-Jan-Klaas (die dikwijls van mening verandert), 't es al gelijk van woar da't komt": de huik naar de wind hangen. Een huik is een lange kapmantel zonder mouwen, die zowel door mannen als vrouwen gedragen werd. Fig.: van partij veranderen al naar gelang de omstandigheden dit raadzaam of voordelig doen schijnen.

Gij klopt er noar gelijk nen blende noar een ei

Syn.: "Ge smijt er mee U klakke noar": Je antwoordt of raadt zonder nadenken of overleg. Ook: "Ge klapt van iets gelijk den blende over de koleure": Je spreekt er over zonder van de zaak iets te kennen.

Ge moet 't pasterke niet uithange

Syn.: "Ge moet de schijnheiligoard nie uithange; ge doe kweezelachtig". Een "pasterke" is een pastoorpje. De betekenis wordt: je moet zo schijnheilig niet doen; je moet je niet beter voordoen dan je bent. Ook: "In het fijnst laken is het meest bedrog; hoe dichter bij Rome, hoe slechter christen". Dit slaat vooral op hoge geestelijken die tot bedrog hun toevlucht nemen.

Vie van de tseeve

"Vie van" is de verbastering door volksetymologie van het Latijn "vivat": "Leve!" en met "tseeven" bedoelt men de katholieken. Te Gent had men de St.-Jozefskring die uiteraard katholiek was.

"Tsoozep, Tseppe" of "Tseef" zijn de vervormingen van Jozef. In 1867 schreef Napoleon Destanberg, alias Cies van Gendt: "...En ik moet het U niet zeggen, ik die peter ben van de Tseefkens, aangezien da'k ze gedoopt heb."

(Stad Gent nr. 2983). Voor 1867 schreef Destanberg over de "Jefkes": (1864): "Gisteren hebben zich eene bende 't "Jefkes" in verscheidene herbergen buiten de Brugse Poort begeven". Uit: "De Opregte Waerheid" (kiespropagandablad). Zo sprak men ook over " 't muziek van de tseeve", het muziekkorps van een katholieke vereniging: "Van Tseefkes geboare": zich dom houden; "vuilen Tseef" (piloarbijter, wijwoaterzieker); "Tseeverije" en "Tseevemaniere" (achterbaks en link). Zo spreken de katholieken ook van de "Sossen", waarmee ze dan op hun beurt hun tegenstanders, de socialisten bedoelen. "Sosse" < Fr. Joséphine (Sossefiene), op een analoge wijze zoals dit voor "Tsjeeff" gebeurde.

Ge rekt U girne

Syn.: Gij rekt U gelijk een êwe kjsse": Je ligt liever te niksen; je bent liever lui dan moe.

Plaat 38

Leeve de luiheid, Roggebruud kom binne

Syn.: "Leeve de luiheid de leegheid kom vantselvs, ne luien hond, ne luiie vent, een lui wijf, hij es lui en leeg, lui en lam, zuu lui of nen hond, lui (of leeg) zwiet is gèwe g'ried, 't luiste zwiet es 't ieste g'ried, ge moet op zijn puute terte (duwe) gelijk de meulenîrs (meikevers) om hem in gank te doen schiete, hij steekt nieveranst ne puut an, hij es te lui dat hij leeft, hij es te lui dat hij zijn uugen ope doet, hij es te leeg dat hij zijn puute verzet, jonk lui es èwd oarme, jonge luojaard êwen beedelirre." Van daar het gezegde: "roggebruud, kom binne."

(Roggebrood was het eten voor arme mensen) Alexis Callant schrijft in "Tiperi":

"een armoedige kamer... een schamele jonge moeder van Armoë sta mij bij en rogge bruud kom binnen!" (1937)

*"Luy lecker en veel te meughen,
Syn dry dinghen die niet en deughen."*

(Sterre Kycker, jan. 1712)

"De luyheid is den sleutel van de armoede."

(Hemelmaenden, aug. 1767)

"Luyheit is moeder van veele Sonden"

(Spreekwoorden).

En ook nog dit spotrijm op een luojaard:

1. *Dat 't altijd zomer en zondag woar,*
2. *En kirmes' in de weke,*
3. *En damme niet wirken en moeste,*
4. *En damme niet anders en koeste,*
5. *Dat eten en drinke ons ambacht woar,*
6. *We wirkte wij gien steke!*

Lodewijk Lievevrouw-Coopman vertelt dat de verzen 2 en 6 er later bijgevoegd zijn en dat er een andere vorm van het lied bestaat uit de verzen 1, 3, 5 en 4.

Voegen we er nog aan toe dat er vroeger 's zondags om half één een mis was in de St.-Baafskathedraal, die zeer toepasselijk "de luojaardsmisse" genoemd werd.

"Hij kan ter nog goe zijn leeg gat van hêwe" en "Mee lang'hiele luupe" betekenen eveneens lui zijn. "Ruste d'hande, zuu ruste de tande: die niet wîrkt en hee nie".